

УДК 808.3  
А 35

*Рецензенти:*

*К.Г. Городенська*, доктор філологічних наук, професор  
*П.С. Дудик*, доктор філологічних наук, професор  
*Г.Л. Василенко*, кандидат філологічних наук, професор

Рекомендовано до видання Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № \_\_\_\_ від „ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2007 р.).

**Л.Є. Азарова, Н.Й. П'яст**

**А 35 Українське ділове мовлення. Частина I.** – Вінниця: ВНТУ, 2007. – 232 с.

Навчальний посібник містить загальні відомості з дисципліни “Українська мова професійного спілкування”. У ньому розглянуто теоретичні питання курсу, подано орфографічний практикум, який послідовно розкриває основи української граматики, сприяє виробленню навичок стилістичного використання слів і словосполучень. Завдання і вправи орієнтовано на подальше вдосконалення знань з української мови та сприяння розвитку загальної культури ділового мовлення студентів.

Для студентів вищих навчальних закладів, викладачів-словесників та усіх, хто бажає підвищити загальний рівень професійного мовлення.

УДК 808.3

©, Л.Є. Азарова, Н.Й. П'яст, 2007

**УДК 808.3**  
А 35

*Рецензенти:*

**К.Г. Городенська**, доктор філологічних наук, професор

**П.С. Дудик**, доктор філологічних наук, професор

**Г.Л. Василенко**, кандидат філологічних наук, професор

Рекомендовано до видання Міністерством освіти і науки України.  
Лист № 1.4/18 – Г – 993 від “21” 06 2007 р.

**Л.Є. Азарова, Н.Й. П’яст**

А 35 **Українське ділове мовлення. Частина I.** – Вінниця: ВНТУ, 2007. – 232 с.

Навчальний посібник містить загальні відомості з дисципліни “Українська мова професійного спілкування”. У ньому розглянуто теоретичні питання курсу, подано орфографічний практикум, який послідовно розкриває основи української граматики, сприяє виробленню навичок стилістичного використання слів і словосполучень. Завдання і вправи орієнтовано на подальше вдосконалення знань з української мови та сприяння розвитку загальної культури ділового мовлення студентів.

Для студентів вищих навчальних закладів, викладачів-словесників та усіх, хто бажає підвищити загальний рівень професійного мовлення.

УДК 808.3

© Л.Є. Азарова, Н.Й. П’яст, 2007

## З М І С Т

Вступ .....	5
1. Зміст і завдання курсу “Українська мова професійного спілкування”.....	7
2. Історія походження і розвитку української мови.....	9
3. Українська мова – національна мова українського народу .....	12
4. Норми літературної мови .....	15
5. Літературна мова та діалекти .....	30
6. Усна і писемна форма літературної мови .....	33
7. Функції української мови та її місце в родині слов’янських мов.....	35
8. Основні ознаки культури мови .....	37
9. Стилї української літературної мови. Загальні ознаки, призначення, сфера поширення та мовні засоби стилів.....	39
10. Слово як одиниця мови. Багатозначність слів у сучасній українській мові .....	48
11. Антоніми, омоніми, синоніми та пароніми в діловому мовленні .....	53
12. Запозичені слова та їх використання в текстах ділової української мови .....	70
13. Термінологічна та професійна лексика, її роль і місце в текстах ділової української мови .....	73
14. Предмет фразеології. Роль стійких словосполучень у текстах ділової української мови. Фразеологічні звороти, їх типи та використання у професійному спілкуванні .....	79
15. Джерела української фразеології .....	82
16. Мовний етикет .....	89
17. Ділове телефонне спілкування .....	91

### Документи та особливості їх оформлення

1. Поняття про документ. Класифікація документів .....	101
2. Формуляр документа .....	103
3. Заява .....	104
4. Розписка .....	107
5. Автобіографія .....	109
6. Резюме .....	111
7. Протокол .....	116
8. Витяг з протоколу .....	119
9. Довідка .....	120
10. Доручення .....	122
11. Доповідна записка .....	126
12. Пояснювальна записка .....	128
13. Наказ .....	130

14. Розпорядження .....	135
15. Ділова кореспонденція .....	137
16. Службовий лист .....	147
17. Претензійні листи .....	149
18. Акт .....	152
19. Трудова угода .....	155
20. Договір .....	157
21. Характеристика .....	160
22. Оголошення .....	162
23. Візитна картка .....	164

### **Орфографічний практикум**

1. Правила вживання м'якого знака .....	173
2. Вживання апострофа .....	176
3. Подвоєння та подовження приголосних на письмі .....	179
4. Правопис префіксів .....	183
5. Зміни приголосних при словотворенні та словозміні .....	186
6. Спрощення груп приголосних .....	189
7. Правопис складних слів .....	191
8. Правопис слів іншомовного походження .....	193
9. Фонетичні засоби милозвучності української мови .....	196
10. Практикум з культури мовлення .....	198
 Завдання до виконання контрольної роботи .....	 211
 Список літератури .....	 229

## В с т у п

Мова – найбільше багатство народу. Тому кожне суспільство, кожний народ оберігає її як святиню і дбає, щоб усі його члени добре знали свою мову, правильно користувалися нею. Мову називають акумулятором, інтегратором суспільства і культури.

У мові закодовує народ усю свою культуру, історію, свій багатотисячлітній досвід, свою матеріальну і духовну самобутність. У ній розгадана і нерозгадана природа нації, її духу, устремлінь, пізнання і відтворення світу ідей; мова відбиває досягнення творчої думки. Сьогодні зростає суспільне значення української мови, поживається її вивчення в закладах та установах, здійснюється активна робота щодо ведення діловодства державною мовою. Мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини є елементом соціальної сфери. Досягнути досконалості в роботі, успіхів у житті без знання мови не можна. Мова є передумовою зростання й змужніння особистості, засобом пізнання світу і збагачення досвідом попередніх поколінь. Це той ланцюжок, що єднає сучасне покоління з минулим і майбутнім, що об'єднує людей у народ, націю.

Проблема “мова як генетичний код нації”, що була однією з найважливіших у європейському мовознавстві ХІХ ст., знову набуває своєї актуальності в наш час. При спробі розв'язання цієї проблеми слід врахувати весь комплекс особливостей мови та різних сторін духовної культури нації, специфіку співвідношення компонентів культури з мовою, її рівнями. Мова, передаючи інформацію про світогляд народу, який розмовляє нею, є також відображенням його духовної культури, взаємодіє з нею. Вона тісно пов'язана з історією народу – носія цієї мови – та з історією культури, з формуванням свого культурно-історичного ареалу. Вона безпосередньо пов'язується також із соціологією і психологією не тільки в плані вироблення моделей, зразків мовної поведінки, а й мовної свідомості, що формує життєву і виробничу поведінку нації.

Засоби загальнонародної мови, що вступають у мовленнєву діяльність людини і народу, пов'язані і взаємодіють в єдиному процесі свідомої мовно-мислительної діяльності відображення дійсності. Мова є засобом саморозвитку й самовираження особистості. Мовлення кожного – це його духовний, інтелектуальний портрет. Тисячоліттями український народ творив високорозвинену літературну мову. Вона до послуг кожного з нас, її треба свідомо й активно вивчати, осягати, оволодівати виражальними засобами української мови. Мова й освіта завжди йдуть у парі. Ось чому треба вивчати функції мови, її роль у суспільному житті, виробляти навички правильного використання різних мовних засобів залежно від сфери й мети спілкування, уміти складати ділові папери, працювати над усним і писемним мовленням. Великої ваги в наш час

набуває офіційно-діловий стиль мови, який відображає рівень освіти нації та її культури. Його вивчення, правильне використання значно підвищують престиж української нації, особливо тепер, у період розбудови нашої держави.

Для майбутніх спеціалістів, студентів вищих навчальних закладів, важливим є досконале володіння грамотним мовленням в його усній та писемній формах. Мовні знання – один із основних компонентів професійної підготовки. Знання мови фаху підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації та в контактах з представниками інших галузей, у діловому спілкуванні.

Вивчення української мови – один із аспектів національного виховання молоді України. Виховання в молодого покоління українців шанобливого ставлення до української мови як однієї із розвинених європейських мов – завдання вузівських викладачів-мовників. Мовна ситуація в Україні – досить складна. Пишним цвітом розквітає суржик, у молодіжному середовищі нормативним стає вживання жаргонізмів, мовних штамтів, вульгаризмів. Шкільний курс української мови – це тільки початковий етап у вихованні людей, які вправно володіють словом. Випускники шкіл, які вступають до вузів, виявляють безпорадність у питаннях мовного етикету, неправильно вживають запозичені слова, не диференціюють значень українських паронімів, омонімів, синонімів; припускаються стилістичних, лексичних, акцентологічних та інших помилок.

Вузівський курс “Українська мова професійного спілкування” має за мету практичне оволодіння нормами сучасної літературної української мови, передбачає не лише перевірку рівня знань студентів, їх грамотності, але й спрямований на розвиток навичок правильного логічного мовлення, вдосконалення стилістичної вправності, засвоєння норм і вимог усного та писемного ділового спілкування. Студенти мають ознайомитися з основними лексичними поняттями, щоб чітко усвідомлювати взаємозв’язки між лексикою, граматику, стилістикою та орфографією. Це сприятиме збагаченню індивідуального словникового запасу, кращому засвоєнню й розумінню наукових термінів, якими мають оперувати майбутні фахівці професійної галузі. Для них дуже важливим є досконале володіння культурою ділового мовлення, формування в них системи знань зі специфіки української професійної мови, термінології обраної спеціальності як основи професійного мовлення та стилістики службових документів.

“Українське ділове мовлення” допоможе студентам заповнити прогалини в знаннях з української мови, сприятиме розвитку їхньої загальної культури мовлення.